

Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact

Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021 - 2025

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Aanleiding

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) is een effectief instrument om CO_2-uitstoot, milieu-impact en grondstoffengebruik te helpen reduceren, om een inclusieve arbeidsmarkt te realiseren en om misstanden voor mens en milieu aan te pakken in internationale ketens. Deze maatschappelijke doelen zijn voor het Rijk niet langer een bijzaak van het inkoopproces, maar juist de hoofdzaak. Dit stelde de Ministerraad vast in het kader van de inkoopstrategie van de Rijksoverheid 'Inkopen met Impact'[1].

Het kabinet schreef in het Regeerakkoord[2]: "De overheid gaat zijn inkoopkracht beter benutten voor het versnellen van duurzame transities, voor het inschakelen van kwetsbare groepen en om innovatief in te kopen." Gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk hebben samen een enorme inkoopkracht van ruim €73 miljard per jaar[3]. Ze zijn bovendien de bepalende speler in diverse markten, zoals in de bouw, energie, transport, afvalverwerking, veiligheid, gezondheid en onderwijs. Door bij hun inkoop te sturen op de maatschappelijke doelen, kunnen ze Nederland helpen transformeren naar de sociale, duurzame, inclusieve en innovatieve markt en samenleving die we nodig hebben. En kunnen ze tegelijkertijd een stevige bijdrage leveren aan het beoogde duurzaam economisch herstel van de crisis als gevolg van de COVID-19 pandemie.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

De afgelopen jaren is al veel werk verzet om invulling te geven aan de ambitie van het kabinet. Er is veel opgebouwd om inkopende overheden te ondersteunen en te stimuleren. Op basis van het Plan van Aanpak MVI 2015-2020 is een infrastructuur opgebouwd met instrumenten die aanjagen, ondersteunen, verbinden en monitoren. Vijf departementen werkten hierbij samen: Infrastructuur en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Economische Zaken en Klimaat, Buitenlandse Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In 2020 heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zich hierbij aangesloten ter behartiging van het thema diversiteit en inclusie. Inmiddels is een grote en groeiende groep enthousiaste koplopers opgestaan, die werk maken van hun inkoop. Een goed voorbeeld zijn de ruim 170 organisaties die zich inmiddels hebben aangesloten bij het Manifest MVI.

De politieke ambities om door te gaan met dit beleid zijn groot, waarbij vanaf nu behalve inkoop nadrukkelijk ook goed opdrachtgeverschap wordt opgepakt. Dit wordt dermate bepalend gevonden voor het maken van echte impact, dat is gekozen om dit vanaf nu ook te communiceren in de naamgeving: ‘Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact’. MVI kan een belangrijke rol spelen bij het tegengaan van klimaatverandering, bij het tot stand brengen van een circulaire economie, bij het creëren van gelijke kansen voor iedereen op de arbeidsmarkt en bij het aanpakken van misstanden met betrekking tot arbeidsomstandigheden, mensenrechten en milieu in internationale waardeketens. Dit vraagt vaak om innovatieve oplossingen, die ook met inkoop kunnen worden gestimuleerd. Deze ambities voor inkoop zijn stevig verankerd in het Klimaatakkoord, in het Uitvoeringsprogramma circulaire economie, in het IMVO-beleid en in de inkoopstrategie van de Rijksoverheid en veel andere overheden.

Tegelijkertijd blijkt uit monitoring en evaluaties dat MVI nog niet de grote impact heeft, die nodig is voor het realiseren van onze maatschappelijke opgaven. Ondanks alle goede voorbeelden en initiatieven, maken te veel inkopende organisaties maken nog onvoldoende (effectief) gebruik van MVI. Vanuit het bedrijfsleven en de Kamer wordt dan ook regelmatig gevraagd om de toepassing hiervan te vergroten. Recent heeft de Kamer bijvoorbeeld de motie Özütok[4] aangenomen om van “duurzaamheid een maatgevend criterium te maken bij aanbestedingen”. De ambitie van dit Nationaal plan MVI 2021-2025 is om een krachtige impuls te geven aan de toepassing van MVI door overheden, zodat er veel meer impact ontstaat op de markt.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Dit Nationaal plan raakt aan een aantal andere parallelle ontwikkelingen op gebied van inkoop. Ten eerste is voor de circa € 10-12 miljard aan Rijksinkoop al eerder de Rijks-inkoopstrategie 'Inkopen met Impact' ontwikkeld. Het Nationaal plan ondersteunt de uitvoering van deze Rijksinkoopstrategie met instrumenten als de MVI criteriatool en de MVI Zelf-evaluatietool.

Ook raakt dit plan aan het Beter Aanbesteden[5] van het ministerie van EZK. Dit traject heeft de afgelopen jaren ingezet op het verbeteren van de professionaliteit en de aanbestedingspraktijk bij overheden. Dit staat niet los van de maatschappelijke doelen. Een professionele inkooppraktijk is immers één van de voorwaarden om maatschappelijk verantwoord te kunnen inkopen. En andersom is MVI een belangrijke motor om de inkooppraktijk te willen verbeteren, omdat MVI inkoop politiek relevant maakt door de koppeling met maatschappelijke doelen. Er wordt gewerkt aan een vervolg op Beter Aanbesteden, waarbij onder meer wordt ingezet op een betere afstemming tussen aanbestedende diensten en marktpartijen. Er wordt zoveel mogelijk afgestemd en samengewerkt tussen Vervolg Beter Aanbesteden en de activiteiten op grond van dit plan.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

© Naymuzzaman / ILO

Ook internationaal worden overheidsinkopen gezien als belangrijke motor voor verduurzaming en sociale verbetering. In de Europese Unie besteden zo'n 250.000 overheden jaarlijks zo'n € 2.000 miljard (14% van het bruto binnenlands product) aan de inkoop van diensten, werken en producten. De Unie zet daarom al sinds 2003 in op het opstellen van nationale actieplannen voor het verduurzamen van hun inkoop. In totaal hebben 23 lidstaten een actueel actieplan. Dit Nationaal plan MVI is het nationale actieplan van Nederland. Sinds 2017 stuurt de Europese Commissie aan op een strategischer inzet van overheidsinkoop. Dit heeft eind 2019 ook zijn plek gekregen in de Europese Green Deal die overheden onder meer oproept om het goede voorbeeld te geven met hun inkoop. Ook heeft de EU onder meer verplichte inkoopdoelen en –criteria aangekondigd op basis van Het Europese Circular Action Plan en stuurt de EU aan op het verplicht gebruik van e-formulieren bij inkoop.

Wereldwijd zetten de Sustainable Development Goals (SDGs) de koers uit richting een duurzame en inclusieve wereld in 2030. Met nog tien jaar te gaan, is duidelijk dat we nog bij lange na niet op koers zitten met de gewenste duurzame consumptie en productie[6], waarvan inkoop deel uitmaakt[7]. Hierdoor blijven klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en vervuiling toenemen, met alle gevolgen van dien voor het welzijn en de welvaart van mensen. Dit vraagt om een krachtige aanpak in beleid en praktijk om het tij te keren. Dit plan wil hieraan voor Nederland een stevige bijdrage leveren.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Doel van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Het doel van MVI is om de inkoopkracht van alle overheden (en andere inkopende partijen) zoveel mogelijk in te zetten voor het realiseren van onze maatschappelijke doelen in het fysieke en het sociale domein. Door maatschappelijk verantwoorde producten in te kopen, draagt de overheid geloofwaardig bij aan het bereiken van deze doelen: '*practice what you preach*'. De overheid creëert op deze manier marktvraag naar duurzame, sociale en innovatieve producten, werken en diensten. Dit geeft een krachtige impuls aan marktpartijen om te innoveren en hun aanbod te verduurzamen. Het MKB speelt hierbij een belangrijke rol als grote werkgever en innovator.

Onder maatschappelijke doelen verstaan we de volgende MVI-thema's:

- Het tegengaan van klimaatverandering (SDG 13)
- Het stimuleren van een circulaire economie (SDG 6, 8, 9, 12, 13, 14 en 15)
- Het tegengaan van milieuverontreiniging, zoals stikstofuitstoot, luchtverontreiniging, gebruik van schadelijke stoffen en pesticiden, mede ter bescherming van de biodiversiteit. Ook het tegengaan van voedselverspilling en het verminderen van water-gebruik en energiegebruik vallen hieronder (SDG 14 en 15)
- Het stimuleren van een diverse en inclusieve samenleving en bedrijfsleven waarin iedereen wordt behandeld en beoordeeld op wat ze kunnen en niet op wie ze zijn, van wie ze houden, waar ze vandaan komen of wat ze geloven (SDG 10)
- Het stimuleren van arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (social return) in lijn met het streven naar een diverse en inclusieve samenleving (SDG 8)
- Het stimuleren van ketenverantwoordelijkheid van bedrijven. Dat betekent het voorkomen of aanpakken van misstanden op het gebied van arbeidsomstandigheden, mensenrechten en milieu conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (thema internationale sociale voorwaarden of ISV) (SDG 1,2, 3, 8, 12)

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Het MVI-beleid als geheel heeft geen wettelijk afdwingbare basis. Het is voor een groot deel gestoeld op bestuurlijke afspraken en op breed gedeelde maatschappelijke doelen. Bepaalde onderdelen van het MVI beleid hebben wel een juridische basis: de Aanbestedingswet is een belangrijk kader, evenals de Omgevingswet en de Participatiewet. Verder zijn Europese richtlijnen relevant voor overheidsinkoop, zoals de Richtlijn bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen (Clean Vehicles Directive, 2019/1161/EG), die de aanbesteding van vervoer en transport door overheden beoogt te verduurzamen. Ook in het kader van de EU-Green Deal doet de Commissie voorstellen voor verplichte criteria en doelen voor sustainable procurement.

De maatschappelijke doelen die via MVI worden nagestreefd, zijn in veel gevallen al vastgelegd in onder meer de Sustainable Development Goals (SDG's), de klimaatafspraken, de Banenafspraak, het Grondstoffenakkoord, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, het door verschillende overheidsinstanties ondertekende Charter Diversiteit[8] en andere doelen waarvoor overheden (en in veel gevallen ook bedrijven) gezamenlijk aan de lat staan.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Brede borging in de organisatie – Praktijkvoorbeeld 1:

Gemeente Utrecht legt eindverantwoordelijkheid voor MVI bij de inhoudelijk opdrachtgever

"Het opnemen van MVI criteria zou niet de eindverantwoordelijkheid van inkoop moeten zijn, maar van de opdrachtgever in de organisatie." De opdrachtgever is eigenaar van de inhoud van wat er ingekocht wordt en is dus ook verantwoordelijk voor MVI.
Het inkoopproces van Gemeente Utrecht is hierop ingericht: het inkoopprojectteam stelt standaard een aanbestedingsaanpak op. Hierin wordt opgenomen welk MVI ambitieniveau er nagestreefd wordt, of circulariteit een rol speelt en op welke (andere) MVI thema's wordt gefocust. Voor het MVI ambitieniveau moet het projectteam een keuze volgens drie trappen maken: is er een kansrijke categorie met een hoog te verwachten maatschappelijke impact, dan kiest het projectteam voor het hoogste ambitieniveau (3): de markt wordt maximaal uitgedaagd. In het laagste ambitieniveau (1) wordt in ieder geval het basis niveau van de landelijke MVI criteria* aangehouden. De aanpak wordt beoordeeld door het tactisch tenderboard en de budgethouder. Door deze proces-aanpak komt MVI altijd langs in de besluitvorming. Alhoewel dit niet het primaire doel was voor het inrichten van het proces, is het een uitgelezen kans om MVI in te bedden.

* Zie: MVI-criteriatool: www.mvicriteria.nl/nl

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

"MVI, tenzij" heeft Gemeente Utrecht opgenomen in haar MVI Actieplan. MVI hoort er gewoon bij. Door de borging van MVI op te nemen in het reguliere proces en de betrokkenheid te verdelen over verschillende rollen (van budgethouder tot inkoper) zorgt Gemeente Utrecht ervoor dat MVI altijd onderdeel is van de reguliere gang van zaken. In dit geval waren er bij de inrichting van het inkoopproces diverse haakjes die gebruikt konden worden om MVI in te bedden, zoals de genoemde aanbestedingsaanpak. Gemeente Utrecht raadt andere organisaties aan om op zoek te gaan naar dit soort haakjes: waar kun je MVI koppelen aan bestaande processen, projecten of rollen?

Een praktische tip van Gemeente Utrecht: zorg dat je bij de start van de aanbesteding iets op papier zet en dat daar iets in staat over MVI. Dan is het integraal onderdeel van de aanbesteding.

De tweede succesfactor bij Gemeente Utrecht is het draagvlak voor MVI. Het actieplan is opgesteld door mensen vanuit de hele organisatie en verschillende afdelingen, en dus niet alleen vanuit inkoop of het duurzaamheidsteam. Dat maakt dat het plan aansluit op de (duurzaamheids)doelstellingen van de organisatie en dat organisatieonderdelen achter het geformuleerde actieplan staat. Door de organisatie te betrekken wordt het MVI-actieplan gedragen.

De betrokkenheid bij MVI heeft al geleid tot diverse succesvoorbeelden van MVI-projecten, zoals de aanbesteding Warme- en Koude dranken d.m.v. Rapid Circular Contracting, duurzame catering via een concurrentiegerichte dialoog en de aanbesteding bedrijfskleding, die opgehangen is aan de behoeftebeschrijving en overkoepelende (duurzaamheids)doelstellingen.

"Borging van MVI in de organisatie valt of staat met draagvlak en betrokkenheid in de hele organisatie"

Marieke Hoffmann, MVI adviseur

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Stand van zaken anno 2020

Wat loopt goed

Sinds de start van het eerste Plan van Aanpak MVI eind 2015 is veel bereikt. Er is brede bewustwording ontstaan van het belang om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Er is een groeiende groep koplopers die hier werk van maken. Vaak zijn dit organisaties die betrokken zijn bij het Manifest MVI, de Green Deal Circulair Inkopen of één van de leernetwerken.

De evaluatie van het Plan van Aanpak[9] laat zien dat MVI over de hele linie beter wordt opgepakt. Sinds 2015 is bijvoorbeeld het gebruik van gunningscriteria die MVI stimuleren toegenomen (van 39% naar 49% van de inkooptrajecten), wordt MVI vaker meegenomen in markt-consultaties (van 18% naar 46%) en zijn meer organisaties goed ingericht op toepassing van MVI (van 28% naar 54%). Ook de MVI Zelf-evaluatietool geeft een positief beeld van de inzet op MVI. In 2019 werd social return bijvoorbeeld in 71% van de gemeten inkopen meegenomen, de milieucriteria in 67% en internationale sociale voorwaarden in 51%[10]. Daarbij zijn alle drie iets toegenomen ten opzichte van het eerste meetjaar 2018.

In het onderzoek onder bedrijven[11] heeft bijna 90% van de respondenten een positief beeld van MVI en ziet 34-48% ook een positief effect in termen van bewustwording, ambitie en stimulering van innovatie.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Nederland is wereldwijd één van de weinige landen die de effecten van MVI monitort. De eerste effectrapportage van RIVM over de overheidsaanbestedingen in zestien productgroepen in 2015-16 laat zien dat de impact groot kan zijn. De onderzochte inkopen leidden samen naar schatting tot minstens 4,9 Mton vermeden uitstoot van broeikasgassen gedurende de looptijd van de contracten (vooral door de inkoop van duurzame elektriciteit en zonnepanelen). Door biobased inkopen is het gebruik van 13.000 ton olie-equivalenten vermeden.

Verder is de ondersteuning de afgelopen jaren succesvol uitgebouwd met het centrale MVI loket bij PIANOo, het Manifest MVI (inmiddels ruim 170 ondertekenaars), de MVI-criteriatool (2.000 bezoekers per maand), leernetwerken (500 bezoekers), goed lopende inkoopacademies voor circulair inkopen en ISV, de zelf-evaluatietool, de webtool ISO 20400 en internationale samenwerking waar Nederland geldt als koploper en aanjager op gebied van MVI[12].

Wat moet beter

Tegelijkertijd is MVI nog lang geen gemeengoed. Met enige regelmaat blijkt dat overheidsinkoop toch nog vooral een kwestie is van de laagste prijs en dat, daar waar wel om MVI wordt gevraagd, dit te weinig meeweegt om effect te hebben[13]. RIVM en PBL concluderen in de CE Monitor dat, als alle overheden alle berekende maatregelen volledig zouden hebben toegepast in 2017 en 18, jaarlijks alleen al voor wegen en kantoormeubilair 654 kton CO_2-uitstoot en 12 Mton materiaal zou zijn bespaard. In de praktijk is hiervan slechts 2,5 - 4% gerealiseerd.

Het ontbreekt nog te veel aan een goede vertaling van ambitie naar concrete uitvoering. Dit komt onder meer omdat de ambities in de organisatie niet goed worden vertaald naar concrete doelen voor opdrachtgevers, omdat opdrachtgevers en budgethouders vervolgens ook niet worden aangesproken op het halen van de maatschappelijke doelen, maar wel op een goede uitvoering binnen budget en zonder onnodige risico's en gedoe[14]. MVI kan (zeker in de perceptie) de kosten en complexiteit verhogen en wordt zodoende veelal niet of slechts marginaal meegenomen in inkoopopdrachten. Vaak hangt inzet op MVI bovendien af van enthousiaste individuen, zoals een bestuurder of inkoper en is nog geen sprake van structurele verankering[15]. Een enkele personeelswisseling kan dan al zorgen dat de uitvoering weer verwatert. Gezien het landelijke tekort aan goede inkopers kan dit geregeld voorkomen.

Ook als overheden wel maatschappelijk verantwoord proberen in te kopen, leidt dit niet altijd tot het gewenste effect. De bovengenoemde evaluatie van CE Delft laat zien dat ondanks alle goede bedoelingen en inzet, de aanschafprijs nog steeds leidend is in driekwart van alle inkopen. Bovendien is in veel organisaties weinig aandacht voor contractmanagement, zodat afspraken lang niet altijd goed landen in contracten en ook niet wordt gecontroleerd op naleving[16]. In de evaluatie geeft slechts 13% van de organisaties aan MVI veel (i.e. in meer dan de helft van de gevallen) mee te nemen bij contractmanagement.

Het gevolg is dat MVI, ondanks alles, nog niet het gewenste grootschalige effect heeft in de markt. Dat betekent dat innovatieve, duurzame marktpartijen hun producten en diensten nog onvoldoende kwijt kunnen om een marktaandeel van voldoende omvang te bereiken en dat andere marktpartijen nog te weinig worden gestimuleerd om überhaupt te verduurzamen. Overheden lopen daarmee het risico om hun maatschappelijke doelen moeilijker te halen.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Strategische inzet op sectoren – Praktijkvoorbeeld 2:

Rijksoverheid brengt de ICT markt in beweging door pilotproject smartphone compensatie

Het inkopen van 'groene' ICT is nog niet zo vanzelfsprekend, maar de Rijksoverheid laat met een pilot zien dat het 'vergroenen' van de sector niet altijd ingewikkeld hoeft te zijn. Naast het stimuleren van levensduurverlenging en het inkopen van producten die repareerbaar zijn, was er behoefte aan een additionele oplossing voor duurzamere ICT. Met een marktonderzoek ging de Rijksoverheid op zoek naar een simpel concept om innovatie en verduurzaming in de ICT sector te stimuleren. De oplossing bleek compensatie: voor iedere smartphone die de Rijksoverheid aanschaft, wordt er één van de afvalberg in Afrika gehaald voor recycling. Dit wordt gedaan door de sociale onderneming Closing the Loop, dat een netwerk in Afrika heeft voor het lokaal inzamelen van oude telefoons die in Europa gerecycled worden. Één voor iedere smartphone of device dat wordt aangeschaft. Het project is voor de Rijksoverheid laagdrempelig en flexibel, omdat het een pilot is geworden die onder de aanbestedingsgrens bleef en parrallel loopt aan andere contracten. Dit is een belangrijke volgende stap in het circulair maken van de ICT van de Rijksoverheid geweest. Sinds 2017 biedt de Rijksoverheid geschikte ICT apparatuur aan voor een tweede leven buiten de overheid. Ook zorgt het Rijk ervoor dat apparatuur die daarvoor niet geschikt is op een

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

goede manier wordt gerecycled door speciaal daarvoor gecertifieerde bedrijven. Zie: www.denkdoeduurzaam.nl/themas/ict/feiten--cijfers. Andere stappen maakt de Rijksoverheid o.a. door het ontwikkelen van het Circulair Product Paspoort.

Het compensatieprogramma vermindert de vraag naar nieuwe grondstoffen en behoudt schaarse grondstoffen in de kringloop, omdat de materialen uit de oude smartphones gerecycled worden. Ook een verhoogde werkgelegenheid en eerlijke arbeids-omstandigheden zijn effecten van het compensatieprogramma. In Afrika, de laatste markt waar oude smartphones voor gebruik naar toe gaan, worden weggegooide toestellen door lokale ondernemers ingezameld. Het afnemen van deze toestellen voor recycling zorgt voor lokale welvaart, eerlijke lonen en gezondere mensen omdat er minder giftige stoffen verbrand worden.

De pilot duurt twee jaar en het RIVM doet onderzoek naar de milieu-impact van het compensatieprogramma.

De snelheid waarmee de sociale onderneming Closing the Loop groeit sinds het samenwerkt met de Rijksoverheid bewijst de stimulans die een organisatie aan een sector kan geven. Door de exposure en een groeiend portfolio is het o.a. in staat geweest om sneller dan verwacht de certificering TCO Edge Certified te behalen, waarmee het laat zien op een juiste manier e-waste te compenseren en werkgelegenheid te creëren.

Ook kleinschalig is het mogelijk om de markt in beweging te brengen. De compensatie van e-waste is laagdrempelig, eenvoudig, praktisch en kan op iedere schaalgrootte toegepast worden. Het voordeel van een pilotproject is dat er snel gewerkt kan worden en er veel te realiseren is. Door met een trial and error mindset te werken, is er veel te bereiken volgens de Rijksoverheid. Uitgangspunt is in ieder geval om de markt niet voor te schrijven wat te doen. Daag partijen in een aanbesteding uit om aan te tonen hoe ze zich onder-scheiden op functionele gunningcriteria of hoe ze aansluiten op de visie van de organisatie.

“Zoek naar mogelijkheden en ga in gesprek met de markt; zij geven wel aan wat mogelijk is”

Johan Rodenhuis, Contractmanager ICT Werkomgeving Rijk

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Visie op het vervolg

Het kabinet heeft in het Regeerakkoord, in het Klimaatakkoord en op diverse andere plekken de ambitie uitgesprokken om de overheidsinkoop in te zetten om grote maatschappelijke transities te helpen realiseren. Op dit moment is het effect vanuit MVI hiervoor nog onvoldoende. Het vervolg moet er dan ook op gericht zijn om de impact van MVI op het behalen van de maatschappelijke doelen te vergroten en zo de gestelde ambities van het kabinet waar te maken.

Als eerste stap daarbij is eerst geëvalueerd hoe effectief de reeds opgebouwde MVI infrastructuur is op basis van het Plan van Aanpak MVI 2015-2020 en hoe deze wordt gewaardeerd door gebruikers. Vervolgens is de vraag gesteld wat nog meer nodig is om de gewenste ambitie te realiseren. Hierop is vanuit de samenwerkende departementen een visie ontwikkeld met vier belangrijke hoofdlijnen.

De basis op orde

Met het vorige Plan van Aanpak is een basisinfrastructuur opgebouwd die nodig is voor MVI. Ten eerste zijn overheden met het Manifest MVI gemotiveerd om ambitieuze doelen na te streven en hieraan een uitwerking te geven. Ondertekenaars van dit Manifest moeten hiervoor een openbaar actieplan opstellen en uitvoeren, waarin ze vastleggen hoe ze hun maatschappelijke ambities gaan helpen verwezenlijken met inkoop. Ook een goede inbedding in de organisatie en monitoring horen daarbij. Voor deze monitoring heeft het Rijk de MVI Zelfevaluatie Tool[17] beschikbaar gesteld. Hiermee kunnen overheden hun eigen inzet bijhouden en sturen, en ontstaat tegelijkertijd een geanonimiseerd landelijk beeld. Ook is de eerder genoemde landelijke effectmonitoring opgezet.

Het Rijk heeft geïnvesteerd in kennisopbouw bij inkopende organisaties. Er is een landelijk MVI loket bij PIANOo als belangrijke kennisbron en vraagbaak. Er zijn bijeenkomsten en leernetwerken georganiseerd en er zijn opleidingen gegeven, zoals de Circulair inkopen academie en de ISV academie. Ten slotte zijn ter ondersteuning verschillende instrumenten ontwikkeld, zoals de veelgebruikte MVI criteriatool, die inkopers helpt om snel tot goede inkoopcriteria te komen voor 46 relevante productcategorieën. Specifiek voor innovatiegericht inkopen, is deze kabinetsperiode € 10 miljoen beschikbaar gesteld, waaronder voor de Small Business Innovation Research aanpak (SBIR).

Uit de evaluatie van CE Delft blijkt een brede waardering van de doelgroep voor dit opgebouwde instrumentarium. Op de vraag welke ondersteuning het Rijk zeker moet blijven bieden na 2020 worden met name het MVI-loket van PIANOo, de MVI-criteriatool, bijeenkomsten en ondersteuning/samenwerking vaak genoemd (zie figuur 1). Uit de evaluatie blijkt dat het tekenen van het Manifest MVI voor het merendeel van de ondertekenaars positief heeft uitgewerkt in de vorm van bewustwording, commitment en als basis voor het eigen MVI-beleid. Feitelijk scoort alleen de KoopWijsPrijs heel laag. Deze is dan ook bedoeld als kleine positieve prikkel en niet om te voorzien in een structurele behoefte.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Slechts 1% van de respondenten gaf aan geen behoefte te hebben aan verdere ondersteuning vanuit het Rijk. Vanuit de doelgroep bezien, is het dus belangrijk om vooral door te gaan met het activeren van partijen, kennisopbouw, het bieden van ondersteunende instrumenten en het monitoren van de voortgang van de implementatie van MVI binnen de overheid.

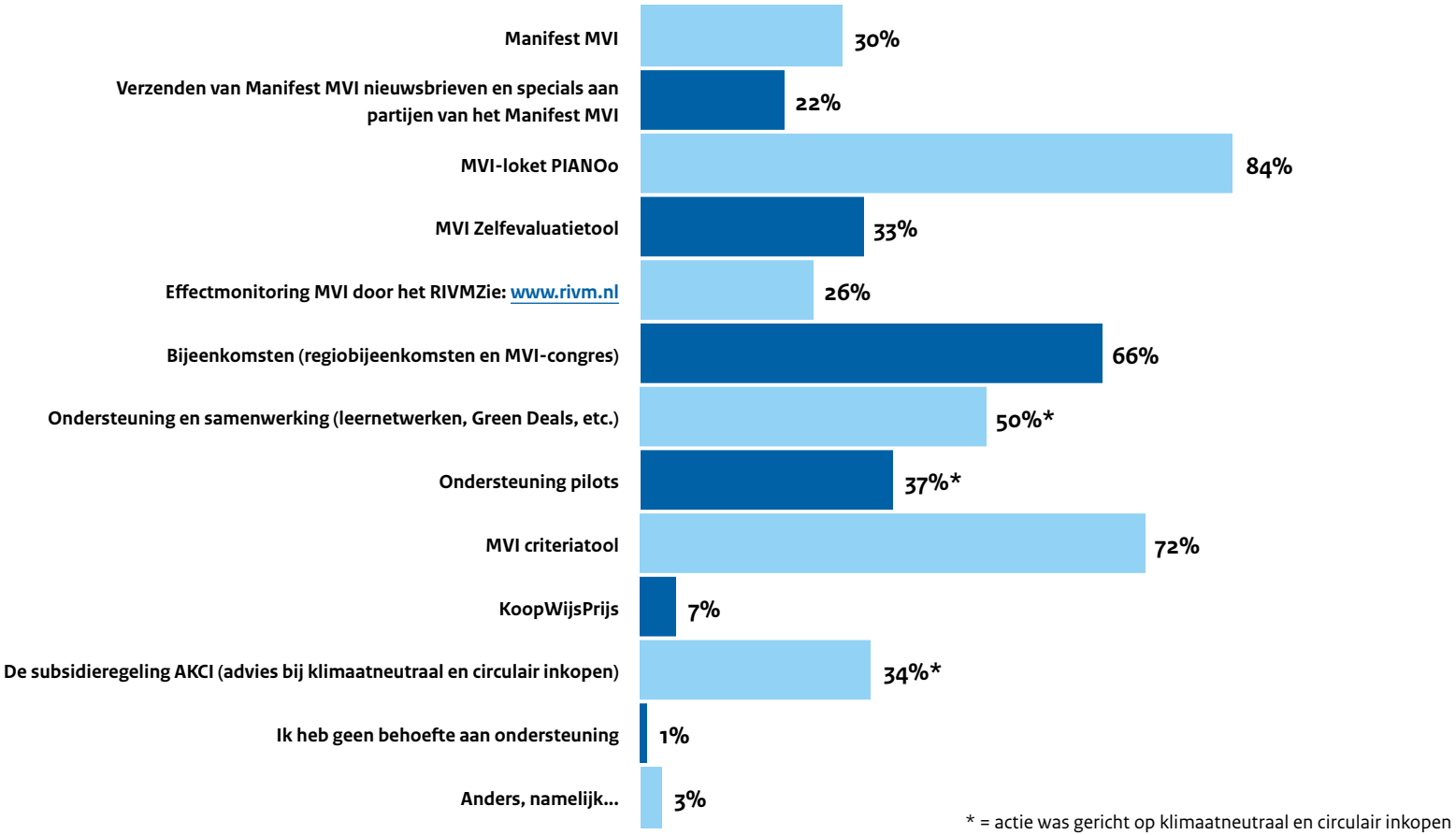

Figuur 1. Welke ondersteuning vanuit het Rijk moet absoluut behouden blijven in de toekomst?

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Nieuwe impuls langs vier hoofdlijnen

Vanuit de evaluatie van het vorige Plan van Aanpak door CE Delft, de stakeholderanalyse en de studie naar IMVO-voorwaarden bij overheidsinkoop in opdracht van de Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) van BZ[18] komt een goed beeld naar voren waar de blokkades zitten om te komen tot een effectievere toepassing van MVI: de verantwoordelijkheid voor het behalen van de maatschappelijke doelen is niet goed belegd, er is onvoldoende strategische focus op het creëren van impact, het beleid is te vrijblijvend en te versnipperd. De aanpak hiervan valt daarmee uiteen in vier hoofdlijnen, die elkaar onderling versterken:

A. Brede borging van MVI in de organisatie
B. Strategische inzet op sectoren
C. Minder vrijblijvendheid
D. Integrale aanpak van MVI

A. Brede borging van MVI in de organisatie

Het essentiële belang van een goede borging van MVI in de hele organisatie wordt breed onderschreven door overheden[19], door marktpartijen[20] en door alle evaluaties. In de stakeholderanalyse geven de respondenten aan dat hier een discrepantie zit tussen ambitie en uitvoering. De aandacht van het bestuur is hoog bij het ondertekenen van het MVI Manifest. Daarna zakken de kennis en interesse soms weg, met name bij bepalende tussenschakels in de MVI keten binnen organisaties als projectleiders, budgethouders, juristen en beleidscoördinatoren. Doordat inbedding in het dagelijks beleid achterblijft, komt de verantwoordelijkheid voor MVI onterecht te veel te liggen bij de inkoopafdeling (die slechts een adviserende rol heeft), terwijl de crux juist zit bij goed opdrachtgeverschap. Door deze weeffout in het systeem blijft de focus vanuit de organisatie liggen bij tijd, budget en rechtmatigheid, waardoor maatschappelijke impact uiteindelijk vaak maar een marginale rol speelt.

Om MVI structureel effectiever te maken, moet de verantwoordelijkheid voor het halen van de maatschappelijke doelen met inkoop worden verlegd naar de opdrachtgevers. Dat vraagt om een structurele inbedding in het dagelijks beleid van overheden. Stappen die hierbij zouden kunnen worden gezet[21,22], zijn onder meer kennisdeling, het bouwen aan een organisatiecultuur waarin het bijdragen aan de transities hoog in het vaandel staat, het stellen van heldere KPI's en inkoopdoelen waarin de maatschappelijke doelen niet vrijblijvend zijn opgenomen, en het toevoegen van MVI aan de standaardprocedures, inclusief evaluatie en verantwoording.

In de stakeholderanalyse zien respondenten het als een belangrijke rol van het Rijk om bestuurders en beleidsmakers van andere overheden aan te sporen, op te leiden en te faciliteren bij het realiseren van deze inbedding. Ten slotte laat onder meer de IOB-evaluatie zien dat speciale aandacht nodig is voor de belangrijke rol van contractmanagement en de controle op de realisatie van de ambities. Beide zijn momenteel vaak gebrekkig, waardoor de incentive bij bedrijven afneemt om stappen te zetten.

Bekijk ook het praktijkvoorbeeld bij deze hoofdlijn:

1. *Gemeente Utrecht legt eindverantwoordelijkheid voor MVI bij de inhoudelijk opdrachtgever*

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Impressie van de verschillende rollen in het proces

Geïnspireerd op rapporten Schuttelaar en Partners en Metabolic

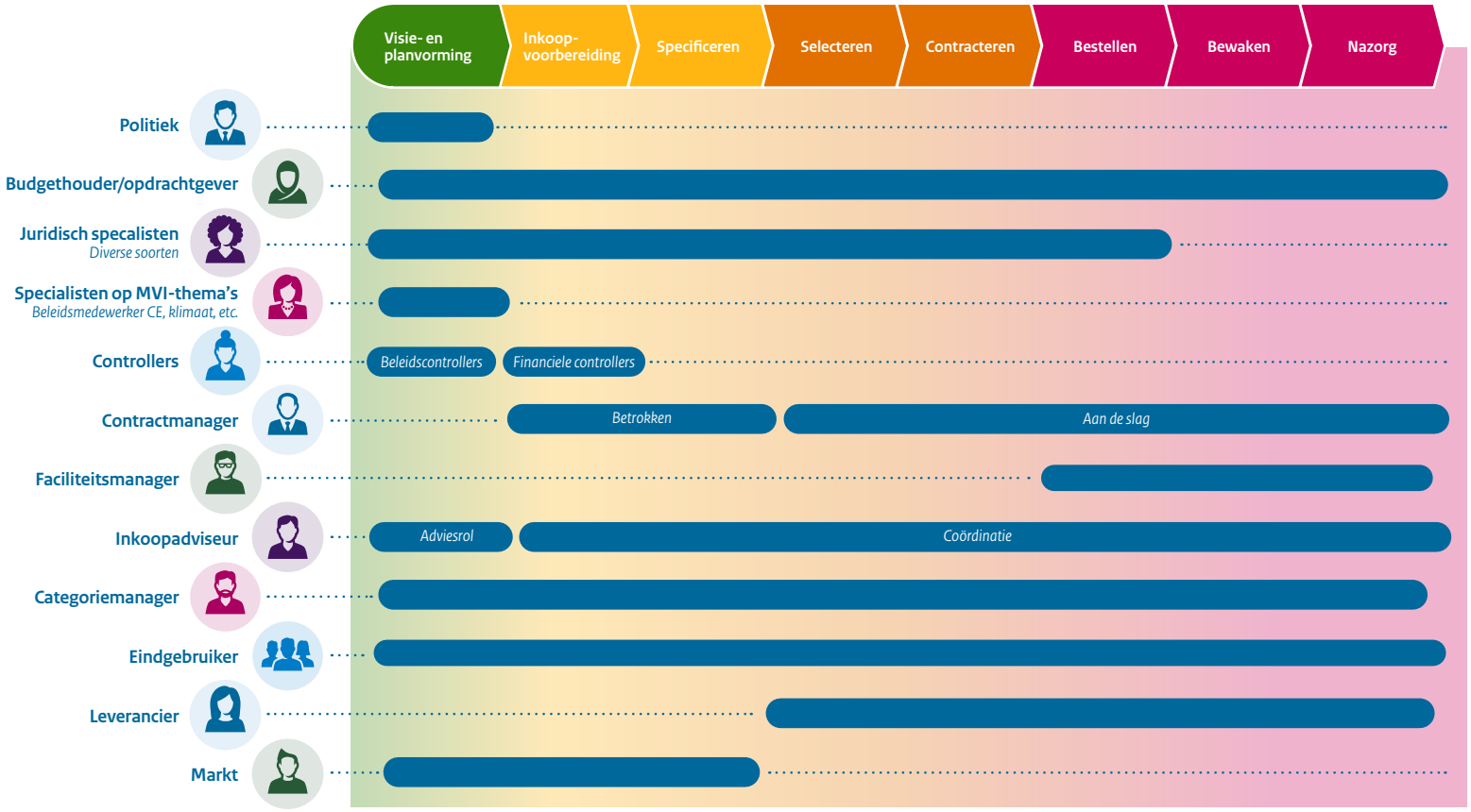

B. Strategische inzet op sectoren

Om meer effect te hebben met MVI is volgens de evaluaties van CE Delft en het IOB een strategische focus op sectoren nodig. Het gaat dan om die productcategorieën waar overheidsinkoop écht het verschil kan maken, omdat er grote kansen voor verbetering liggen, er grote uitstraling van uitgaat, er grote risico's zitten in de waardeketen, de overheid er zelf een grote speler is en/of omdat het aansluit op belangrijke beleidsthema's, zoals de aanpak van plastic. Voorbeelden zijn de bouw, ICT, textiel en catering. Ook sectoren waarop het MVI-beleid nu nog beperkt gericht is, kunnen hierbij in beeld komen, zoals de zorg, het onderwijs of de energiesector.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

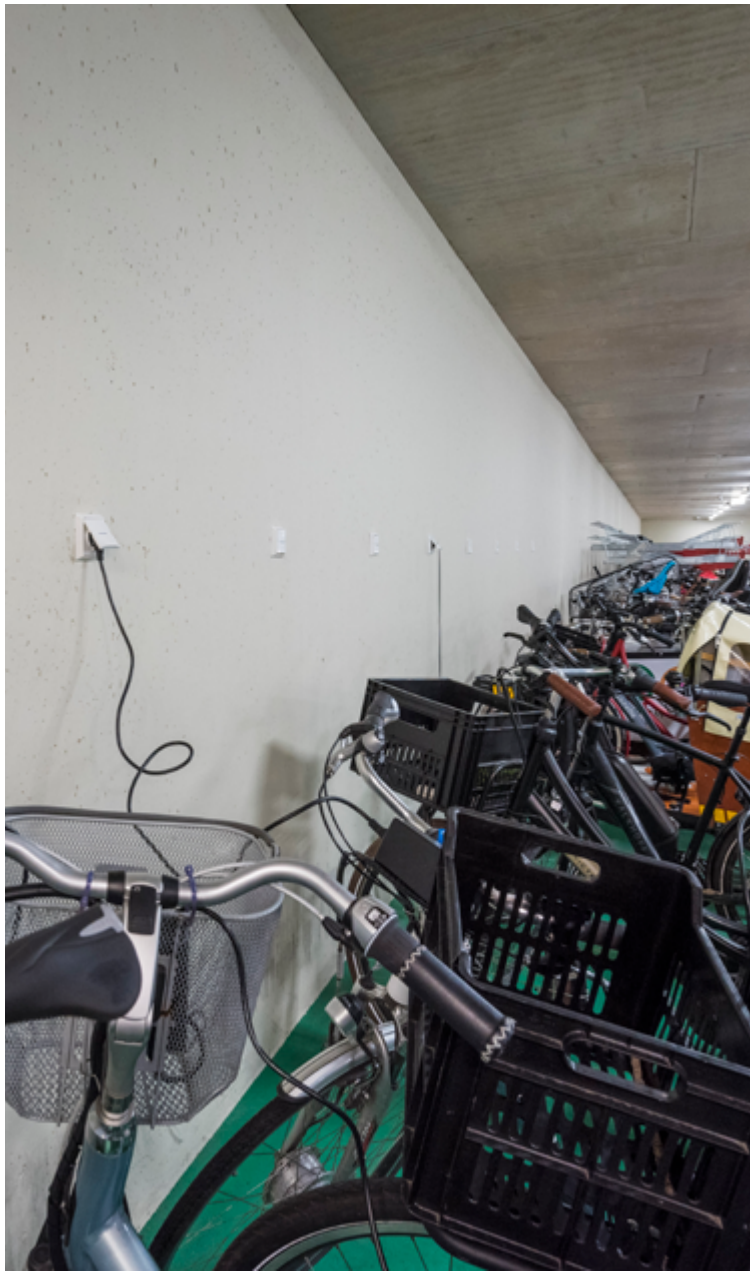

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling hierbij is de opzet van *buyer groups*[23]. Dit zijn groepen van inkopers én opdrachtgevers die gezamenlijk toewerken naar innovatie, instrumentontwikkeling, marktverandering en uiteindelijk naar (ieder een eigen) inkoop. Ze worden daarbij ondersteund door experts en trekken onder meer gezamenlijk op bij marktontmoetingen. Het doel van deze groepen is ook om lessen te leren die breder toepasbaar zijn, zowel voor andere organisaties en als voor andere inkoopcategorieën en productgroepen.

Bekijk ook het praktijkvoorbeeld bij deze hoofdlijn:

2. *Rijksoverheid brengt de ICT markt in beweging door pilotproject smartphone compensatie*

C. Minder vrijblijvendheid

In de aanloop naar een nieuw plan hebben diverse overheden gevraagd om minder vrij-blijvendheid rondom MVI. In de evaluatie van CE Delft wordt richting de toekomst het meest gevraagd om politieke agendering, bestuurlijke afspraken en het verder verplichten van de toepassing van MVI. In de stakeholderanalyse wordt het Manifest gewaardeerd, maar wordt ook gesteld dat deze te vrijblijvend is. In het kader van het Manifest MVI bepalen overheden zelf hun doelstellingen, op basis van hun eigen ambities. Partijen van het Manifest hebben een eigen verantwoordelijk voor hun opdrachtgeverschap en inkoopbeleid; het Rijk gaat daarom niet na of de ambities uit de MVI actieplannen worden nageleefd. Uitvoerders van de MVI actieplannen geven aan dat zij hierdoor weinig beweging in de eigen organisatie krijgen om de doelstellingen te behalen.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

De evaluatie van het IOB stelt dit nog steviger en schetst het ontbreken aan een verplicht stelsel van actieplannen, meetbare doelen en monitoring op basis van een stevige overkoepelende strategie, als het grootste obstakel voor het slagen van MVI in Nederland. Door teveel vrijblijvendheid ontstaat onvoldoende kracht en consistentie in de overheidsvraag en kan de markt niet veranderen. Ook op Europees niveau is een beweging richting minder vrijblijvendheid aan de gang. In het Europese Circulaire Economie Actieplan wordt voor relevante sectoren gesproken over verplichte MVI-doelen en -criteria.

Dit plan geeft invulling geven aan minder vrijblijvendheid door het maken van nieuwe bestuurlijke afspraken als vervolg op het Manifest MVI. Uitgangspunt daarbij zal zijn dat ondertekenaars maatschappelijk verantwoord inkopen voor het bereiken van hun beleidsdoelen als de standaard gaan inzetten, niet als de uitzondering. Daarbij hoort transparante rapportage en wordt zo mogelijk het '*comply or explain*' principe toegepast. De toepassing van dit principe op andere terreinen is onderzocht[24] en de verkregen inzichten worden betrokken bij de nadere invulling. De rest van dit plan is erop gericht om partijen hierbij te ondersteunen en ze te helpen om knelpunten die MVI in de weg staan te overstijgen.

Bekijk ook het praktijkvoorbeeld bij deze hoofdlijn:

3. *Overheden in Gelderland en Overijssel stellen een gezamenlijke werkwijze voor social return op*

D. Integrale aanpak van MVI

In de stakeholderanalyse geven diverse respondenten aan de zeven MVI-thema's uit het vorige Plan van Aanpak als 'versnipperd en veel' te ervaren. De evaluatie van het IOB spreekt van een lappendeken van thema's die niet gebaseerd zijn op een overkoepelende visie, en die ontstaan lijken te zijn uit een reeks losse beleidsbeslissingen en wisselende prioriteiten. Als voorbeeld wordt de huidige grote aandacht voor klimaat genoemd, die het werk aan ISV overschaduwt, terwijl beide belangrijk zijn. Veel wordt daarbij overgelaten aan individuele inkopers.

Bij inkoop komen alle thema's in het ideale geval bij elkaar in één afweging, waarbij de opdrachtgever en de inkoper samen bepalen (op basis van de beleidsambities en mogelijkheden) welke thema's relevant zijn voor hun specifieke inkoop en hoe zwaar deze dan moeten meewegen. In de praktijk gaat het soms om elkaar versterkende thema's en soms om tegenstrijdige. Om hierop effectief te kunnen inzetten en de kracht van het MVI-beleid te vergroten, wordt in dit plan zoveel mogelijk ingezet op een integrale aanpak en ondersteuning. Waar nodig worden instrumenten ontwikkeld om een integrale afweging tussen MVI-thema's te stimuleren.

Bekijk ook het praktijkvoorbeeld bij deze hoofdlijn:

4. *Emergis creëert meervoudige waarde door materialen uit een donorgebouw in te zetten voor nieuwbouw*

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Minder vrijblijvendheid – Praktijkvoorbeeld 3:

Overheden in Gelderland en Overijssel stellen een gezamenlijke werkwijze voor social return op

Door in een arbeidsregio één beleid voor social return aan te houden, komen Gelderse en Overijsselse overheden tegemoet aan de vraag van ondernemers. Social return wordt vanuit beleid al lange tijd opgenomen in aanbestedingen in het kader van MVI. Toch is er geen landelijke afspraak voor de eisen, doelgroepen en waardering die overheden kunnen stellen aan social return in hun aanbestedingen. Dat zorgde ervoor dat er veel verschillen waren tussen opdrachten, wat het voor ondernemers soms moeilijk maakte om zich voor iedere opdracht aan de eisen te conformeren. In navolging van andere arbeidsmarktregio's lag ook in deze regio de behoefte om de regels gelijk te trekken, zowel in beleid als in uitvoeringsprocessen.

Het convenant Convenant Social Return Oost-Nederland is door 55 overheden en een waterschap in de twee provincies ondertekend en is opgebouwd uit een bouwblokkenmodel. Hierin staan alle vormen van maatregelen en doelgroepen die binnen social return kunnen worden beschreven en zijn gekoppeld aan de jaarlijkse SROI waarden om de werkzoekende naar werk te begeleiden. Ook de Prestatieladder Sociaal

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Ondernemen (PSO-ladder), waar steeds meer overheden en bedrijven mee werken, is opgenomen als bouwblok. De reacties van deelnemende partijen sinds de ingebruikname van het convenant zijn erg positief. Er zijn al voorbeelden van opdrachtnemers die méér social return aanboden dan gevraagd werd en daarvoor beloond zijn. Het gelijk trekken van beleid stimuleert dus echt tot méér social return in de regio.

Een uniforme leidraad voor social return is beter voor alle partijen, ook voor overheden zelf. Het maakt het uitvragen van social return in het inkoopproces eenvoudiger en het geeft meer inzicht in de impact die gemaakt wordt. Verschillen zijn nu beter met elkaar te vergelijken, omdat er met dezelfde maat gemeten kan worden. Voor de ondernemers in de arbeidsmarktregio zijn de voordelen van uniformering o.a. een eerlijke kans voor iedere ondernemer om aan de aanvullende social return eisen te kunnen voldoen en minder administratieve lasten. Ondernemers geven zelf aan op deze manier meer impact te kunnen creëren, bijv. door grotere opleidingstrajecten op te zetten binnen de social return kaders. Voorheen werd zo'n opleidingstraject niet altijd door iedere overheid erkend als zijnde social return, waardoor het voor ondernemers een te groot risico was om te investeren.

Ook andere arbeidsmarktregio's werken al met de uniformering van social return eisen, waardoor ondernemers beter kunnen antwoorden op de aanbestedingsvraag. Door de verschillende werkwijzen naast elkaar te leggen kan er een gezamenlijke werkwijze bepaald worden. Voor de borging van de werkwijze is het belangrijk dat deze eenvoudig te gebruiken is en duidelijk is voor alle deelnemende partijen en ondernemers. Partijen die het convenant nog niet ondertekend hebben, kunnen op ieder later moment nog toetreden tot de samenwerking.

"Het is tijd om dezelfde boodschap uit te dragen en dit regionaal te doen door eenzelfde verantwoordingswijze"

Toosje Hendriksen, Coördinator Social Return Provincie Gelderland

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Concrete uitwerking naar actielijnen

Om het nieuwe MVI-beleid concreet vorm te geven zijn de hoofdlijnen vertaald naar zeven concrete actielijnen. Hierbij is een pakket opgebouwd van samenhangende en elkaar versterkende acties, gericht op alle MVI-thema's. Hierbij staan de nieuwe bestuurlijke afspraken centraal. De andere actielijnen versterken en ondersteunen deze.

De 4 hoofdlijnen en de 7 actielijnen van het nieuwe plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021 – 2025

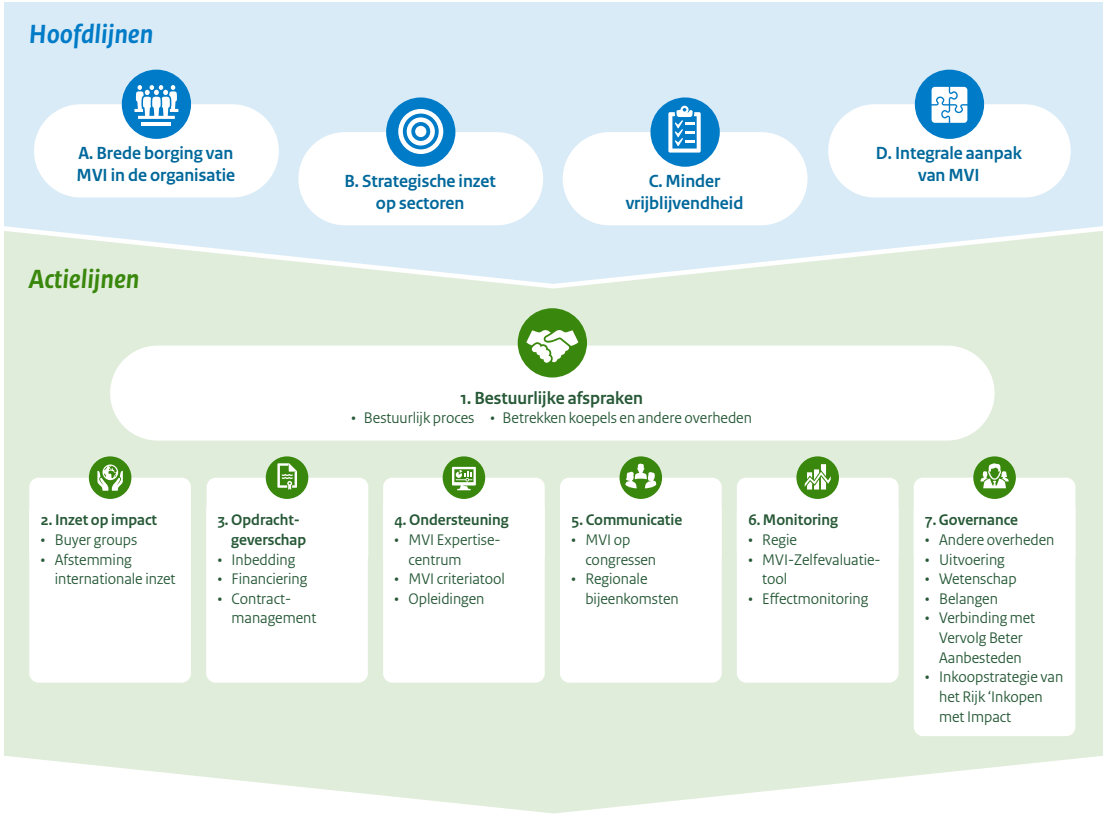

'Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact
Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021 – 2025

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Actielijn 1 – Bestuurlijke afspraken maken

De ambitie is om in 2021 te komen tot nieuwe bestuurlijke afspraken tussen het Rijk en de andere overheden en inkopende partijen, met als doel om samen veel meer impact te maken ten behoeve van onze maatschappelijke doelen. De insteek van de nieuwe afspraken zal anders zijn dan in het Manifest MVI, waarin alle organisaties zelf hun eigen ambities bepaalden en er geen concrete uitwisseling was van resultaten.

Het is de bedoeling om de nieuwe afspraken breed toegankelijk te maken, zowel voor koplopers als voor beginners. Hiertoe wordt een groeimodel uitgewerkt dat alle overheden op hun eigen niveau stimuleert om meetbare stappen te zetten. Het voorgestelde groeimodel begint bij bewustwording en gaat via borging naar impact.

Voor beginnende inkopende organisaties is het van belang dat ze hun eigen footprint en kansen in kaart brengen. Dus hoeveel CO_2 stoten ze waar uit, waar zitten de grootste grondstoffenstromen, waar liggen de kansen voor social return of het bevorderen van diversiteit en inclusie, waar worden producten gekocht uit risicovolle ketens met het oog op ISV, etc.

De tweede stap is om op basis van dit inzicht een actieplan te maken, waarbij MVI als vanzelf een belangrijk instrument is. De leerervaringen uit de huidige generatie plannen kunnen worden gebruikt om de handreiking[25] voor de actieplannen te actualiseren. In de evaluatie van het PvA MVI 2015-2020 door CE Delft, gaf bijna de helft van de organisaties aan dat alleen het proces om tot een actieplan te komen al bijdraagt aan het behalen van resultaten op het gebied van MVI. Het is dan wel belangrijk om dit plan op te stellen met betrokkenheid van de grote interne opdrachtgevers, inkopers, contractmanagers, juristen en de financiële afdeling. Hierbij is het belangrijk om de gewenste resultaten goed te verankeren in de organisatie, bijvoorbeeld in managementafspraken, in de inkoop-formulieren en dashboards, in het maken van goede afwegingen en/of in het gebruiken van criteria. Het Rijk heeft hier een regisserende rol, geeft sturing op de invulling van het actieplan en brengt partijen met elkaar in contact, zodat ze samen de beste aanpak kunnen vinden.

Op het hoogste niveau maakt het Rijk afspraken met overheidsorganisaties over het verder vergroten van de impact. Het Klimaatakkoord heeft hier al een voorzet voor gedaan met betrekking tot het maken van afspraken over CO_2-doelen[26]. Verder bevat de Banenafspraak[27] afspraken ten aanzien van het creëren van werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gaat hier om welke impact de organisatie dat jaar wil gaan halen (op basis van hun footprint en mogelijkheden). Op dit niveau vindt de (effect)monitoring plaats. Partijen worden aangemoedigd om in te zetten op hoge ambities en innovatie, ook als dat onverhoopt geen resultaat mocht opleveren.

Op alle niveaus geldt dat ondertekenaars jaarlijks rapporteren over hun voortgang en resultaten aan het eigen bestuur en centraal aan het Rijk. Transparantie bij overheden over niet-financiële prestaties wordt daarbij bevorderd. Binnen het Rijk publiceert een aantal departementen inmiddels een openbaar duurzaamheidsverslag, waarin ook over de eigen MVI prestaties wordt gerapporteerd.

Hoewel het deelnemen aan de bestuurlijke afspraken van het nieuwe MVI-manifest vrijwillig is, zal het niet meer vrijblijvend zijn. Onderzocht wordt of daarbij het ‘comply or explain’ principe kan worden toegepast. Daarin verplichten deelnemende overheden zichzelf om werk te maken van de zelf opgelegde beleidsdoelen en afspraken, om daarover transparant te rapporteren en waar nodig uit te leggen waarom in betreffende gevallen de beoogde inzet en/of het resultaat niet is gehaald. Dit moet enerzijds helpen om maatschappelijk verantwoord inkopen verder op te bouwen tot de standaard. Ander-

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

zijds moet het waar nodig ook ruimte geven voor flexibiliteit en maatwerk, voor het rekening houden met de markt en voor de eigen lokale omstandigheden en speerpunten.

In dit proces wordt zoveel mogelijk samengewerkt met de bestuurlijke koepels VNG, IPO en Unie van Waterschappen. Zij kunnen een belangrijke rol vervullen in het verder stimuleren en ondersteunen van de implementatie van MVI door hun achterban. De mogelijkheden hiervoor worden met de koepels verkend. Ook de ondertekenaars van het huidige Manifest MVI zullen hierin goed worden meegenomen in het proces. Het Rijk ondersteunt de uitvoering (zie actielijn 2, 3 en 4), communiceert hierover (actielijn 5) en is betrokken bij monitoring en governance (zie actielijn 6 en 7). Alle actielijnen vormen daarmee één samenhangend pakket.

Actielijn 2 – Impact behalen in kansrijke sectoren

Door de inzet van MVI extra te focussen op een aantal kansrijke sectoren kan veel meer impact worden bereikt. Het gaat dan om sectoren waar overheidsinkoop echt iets teweeg kan brengen, vanwege de voorbeeldfunctie of de inkoopkracht van de overheid, zoals in de bouw. We zetten hierbij in op netwerkvorming en kennisdeling in buyer groups en internationale netwerken. Deze kennis kan via het expertisecentrum PIANOo vervolgens breed worden gedeeld.

Buyer groups

In 2020 zijn dertien buyer groups[28] opgezet, grotendeels gefinancierd vanuit de Klimaatenveloppe. Ze verbinden koplopende inkopers en opdrachtgevers in specifieke sectoren: polymeren bij afvalwaterzuiveringen, nieuwbouw van scholen, renovatie van woningcorporatie woningen, ICT-hardware en datacenters, textiel, bouwmaterialen, houtbouw/houtrenovatie, nieuwbouw woningen, zero emissie bouwmaterieel, mobiliteit, CO_2-arm beton, duurzame wegverharding

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

en bebording. De buyer groups vormen een belangrijke versterking van de inkoop in specifieke sectoren. Alle buyer groups nemen vanaf 2020 met het oog op de integrale benadering ook de sociale thema's mee. De buyer groups kunnen zo ook een aanzet vormen voor de in de Rijksinkoopstrategie voorgestelde 'transitieplatforms' om de dialoog en samenwerking tussen betrokken partijen te faciliteren.

De buyer groups volgen de eerdere leernetwerken op en versterken die op twee manieren. Ten eerste omdat het niet alleen om luisteren gaat, maar vooral ook om doen. Deelnemers doen zelf actief pilots, maken een gezamenlijke marktstrategie, houden samen markt-consultaties en delen de leerervaringen breed met elkaar. Ten tweede kunnen de ontwikkelde kennis en instrumenten actief breder worden gedeeld en nagevolgd als goede voorbeelden voor andere inkopers (daar is veel behoefte aan).[29]

In de toekomst kunnen desgewenst nieuwe buyer groups worden toegevoegd.

Afstemming internationale inzet

De Europese en de bredere internationale context zijn van groot belang voor MVI. Ten eerste wordt een (toenemend) deel van het strategische inkoopbeleid op Europees of internationaal niveau bepaald. Denk daarbij aan criteria, normstelling, ecolabels en verankering in regelgeving, maar ook aan de kaders in de nieuwe Europese Green Deal, de Sustainable Development Goals en OESO-richtlijnen. De komende periode zal ook de normstelling op het gebied van de sociale doelen worden aangescherpt. De ISO 20400 norm zal worden uitgebreid met meer sociale doelen en er komt een ISO-norm voor diversiteit en inclusie, waarin veel sociale doelen kunnen worden opgenomen zoals emancipatie, antidiscriminatie en het bestrijden van werkeloosheid van jongeren, ouderen en mensen met een migratieachtergrond.

Ten tweede is Nederland wel een koploper, maar zeker niet het enige land dat MVI-beleid voert. Een toenemend aantal landen neemt grote stappen, wat steeds meer mogelijkheden geeft om van elkaar te leren. Ten slotte zijn veel markten internationaal, zoals textiel, ICT, beton of mobiele werktuigen. Dit vraagt om samenwerking over de grens en het helpen aanjagen van MVI in andere Europese landen. Partijen in internationale ketens zullen –door eenduidig Europees duurzaam-heids- en MVI-beleid eerder geneigd zijn duurzaam te innoveren, dan alleen door de uitgaven van Nederlandse overheden.

Om de onderlinge effectiviteit te vergroten, gaan de betrokken departementen nauwer samenwerken richting de verschillende Europese adviesgroepen, overleggen en organisaties. Bijvoorbeeld rondom ICT of textiel, waar internationale sociale voorwaarden en circulair inkopen beide van belang zijn. Hiertoe wordt een integrale internationale MVI-strategie opgezet.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Actielijn 3 – Maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap aanjagen

Om een goede realisatie en de implementatie van de nieuwe bestuurlijke afspraken te ondersteunen, is cruciaal dat het halen van de afgesproken duurzame en sociale maatschappelijke doelen niet pas begint bij inkoop, maar al structureel door opdrachtgevers en andere betrokkenen wordt meegenomen. Dit is één van de vier hoofdlijnen en de stap die in alle evaluaties wordt aangewezen als cruciaal. Deze organisatietransitie is ook de kern van de rijksinkoopstrategie 'Inkopen met Impact' en het is een belangrijk aandachtspunt in het vervolg op Beter Aanbesteden.

Stimuleren en ondersteunen maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap

De ambitie is om niet alleen in te zetten op bestuurders (via bestuurlijke afspraken) en inkopers, maar ook op de cruciale 'tussenschakels' bij overheden, zoals budgethouders, opdrachtgevers, juristen, duurzaamheidscoördinatoren en financieel medewerkers, zoals ook de stakeholderanalyse[30] aangeeft. Het gaat daarbij ten eerste om agendasetting, bewustwording (ook over bijvoorbeeld de IMVO-convenanten) en het actief uitdragen van goede praktijkvoorbeelden binnen deze doelgroep. De bestuurlijke koepels, RWS Leefomgeving en PIANOo kunnen hierbij een belangrijke rol spelen op basis van de nieuwe bestuurlijke afspraken.

Duurzaamheidscoördinatoren spelen een belangrijke rol als aanjager en organisator van de gewenste verandering op het gebied van duurzaamheid en klimaat. Voorgesteld wordt om een community of practice op te zetten, in navolging van de goede ervaringen hiermee in onder meer de leernetwerken op basis van de Klimaatenveloppe en de Green Deal Circulair Inkopen. Door van elkaar te leren kan de gewenste transitie wordt versneld. Ook kunnen zij elkaar helpen om te komen tot goede borging in het eigen instrumentarium en procedures, zodat MVI een 'normaal' onderdeel wordt van het proces.

Ten slotte is al een aantal instrumenten ontwikkeld en beschikbaar, die partijen kunnen ondersteunen. Daarbij gaat het onder meer om de ISO20400 webtool, die in 2018 is ontwikkeld door NEN en NEVI, en die partijen helpt bij het opzetten van borging in de organisatie. Ook het Charter Diversiteit van Diversiteit in Bedrijf kan organisaties helpen om doelen te stellen en de weg naar realisatie uit te stippelen. Ten slotte is eerder het Ambitieweb ontwikkeld door RWS. Verder kunnen ook managementsystemen zoals de CO_2-prestatieladder een goede rol spelen.

Verbeteren financiering MVI

Een belangrijk knelpunt voor het toepassen van MVI is de beschikbare financiering. Adviesbureau Rebel heeft hier eind vorig jaar in opdracht van BZK onderzoek naar gedaan[31]. Hieruit blijkt dat het inkoopbudget zelf vaak niet eens het probleem is, maar eerder het feit dat MVI extra werk met zich mee brengt en kan leiden tot extra complexiteit en onzekere uitkomsten en daardoor een groter risico op klachten en procedures door inschrijvers. Rebel geeft adviezen om hiermee om te gaan. De inzet is om met deze adviezen aan de slag te gaan in een aparte Community of Practice.

Verbeteren contractmanagement en audits

Goed contractmanagement is het sluitstuk van MVI. Zonder goede borging in het contract en controle op naleving verdwijnt de impuls bij veel bedrijven om echt werk te maken van de beloofde duurzaamheids- en sociale doelen. RIVM concludeert in de CE-monitor dat dit een zeer invloedrijke factor is in het al dan niet maken van impact. Tegelijkertijd blijkt uit de evaluatie door CE Delft dat MVI slechts marginaal in het contractmanagement terugkomt. Er wordt al jaren

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

bezuinigd op contractmanagement, waardoor de naleving onder druk is komen te staan. Uit recent onderzoek naar het inkoopproces bij gemeenten, blijkt dat contractmanagement vaak non-existent is. Vandaar de noodzaak om de inkooppraktijk bij gemeenten structureel te verbeteren.

De inzet is om de noodzaak van contractmanagement beter te communiceren en om daarbij een community of practice te starten van contractmanagers. Hierdoor ontstaat een verzameling aan kennis en goede voorbeelden die het belang van goed contractmanagement concreet laten zien.

Een vergaande optie is het 'Zweedse model'. In Zweden is al enkele jaren ervaring met een gezamenlijke aanpak van controle en audits door overheden. Door de krachten te bundelen en samen te sturen op kwetsbare sectoren ontstaat veel meer ruimte voor controle dan individuele organisaties kunnen opbrengen. Draagvlak voor inzet van dit 'Zweedse model' kan nader worden verkend in het kader van de bestuurlijke afspraken. Deze optie voert echter op de korte termijn nog te ver voor de Nederlandse situatie. Vanuit de voorgestelde community of practice kunnen wel aanzetten tot verdergaande samenwerking ontstaan.

Actielijn 4 – Ondersteuning

Tot en met 2020 is een aantal instrumenten ontwikkeld voor de ondersteuning van inkopers bij het toepassen van MVI. Het is nodig om deze basisinfrastructuur voor de ondersteuning van inkopers overeind te houden en hierop voort te bouwen richting opdrachtgevers. Ook bij een duurzame en sociale opdracht blijft het immers noodzakelijk dat ook de inkoper de actuele kennis heeft om de juiste vragen te stellen aan de markt. Het Rijk zet in op ondersteuning bij de toepassing van MVI en op opbouw van kennis en expertise, zodat partijen met minder kennis of expertise toch aan de gemaakte afspraken kunnen voldoen.

Expertisecentrum

Het huidige MVI loket van PIANOo krijgt een vervolg als expertisecentrum inkoop. Het is de centrale vraagbaak en kennisbank voor inkopers en budgethouders, met in toenemende mate ook aandacht voor opdrachtgevers. Partijen kunnen hier terecht voor toegang tot de criteria, handreikingen, praktische kennis, advies, nieuws en praktijkvoorbeelden. In de evaluatie vond 84% van de respondenten dat het MVI-loket absoluut moet blijven. PIANOo organiseert daarnaast ook bijeenkomsten en de brede communicatie.

Waar mogelijk wordt het werk aan MVI in het expertisecentrum beter gebundeld met aanpalende en deels overlappende activiteiten voor innovatiegericht inkopen en het vervolg op Beter Aanbesteden. Ook ligt hier een belangrijke link met de ondersteuning van de rijksinkoopstrategie 'Inkopen met Impact'.

MVI criteria

Dit is een bestaande activiteit, die in de evaluatie door CE Delft hoog wordt gewaardeerd. De MVI criteriatool is een online tool die up-to-date eisen en gunningscriteria bevat voor 46 relevante productgroepen. Daarbij zijn drie ambitieniveaus beschikbaar, waarmee ze houvast geven aan organisaties die MVI willen toepassen.

De criteria worden jaarlijks beoordeeld en geactualiseerd onder meer op basis van wat de markt kan leveren en de EU green public procurement criteria[32].

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

De criteria zijn oorspronkelijk ontwikkeld voor duurzaam inkopen (milieu en klimaat). Relatief nieuwe thema's als circulair inkopen, social return en ISV zijn ook opgenomen in de criteria en worden de komende jaren stapsgewijs verder uitgebouwd bij grotere herzieningen van productgroepen. Het thema diversiteit en inclusie zal zo mogelijk ook opgenomen worden. Ook wordt nader gekeken naar het gebruik van transparantie over de eigen duurzame en sociale inzet van bedrijven als selectiecriterium tijdens het aanbestedingsproces.

In de inkoopstrategie van de Rijksoverheid is onder meer opgenomen dat de Rijksoverheid maatschappelijk verantwoorde inkoopcriteria bij alle aanbestedingen in de circa 45 relevante productgroepen toepast en vanaf 2020 voor minimaal 50% op niveau significant of ambitieus. Daarnaast maken ook veel andere overheden gebruik van de criteria (ook in het buitenland: er is een Engelse versie). Stakeholders vragen in de evaluatie wel om meer rekening te houden met kleinere overheden door de MVI-criteria zo simpel mogelijk te stellen. Bij het opstellen van criteria op niveau 1 wordt daar rekening mee gehouden.

Opleiding inkopers

Uit de evaluatie blijkt dat voldoende kennis cruciaal is bij het toepassen van MVI en van daarbij nuttige, nieuwe manieren van aanbesteden zoals functioneel uitvragen. Er is een grote kennisbehoefte bij overheden, waar het MVI-beleid op allerlei manieren op inspeelt met onder meer bijeenkomsten en kennisdeling in netwerken. Ook zijn er al diverse MVI opleidingen vanuit de NEVI en private bureaus, en zijn diverse universiteiten en hogescholen actief op het gebied van publieke inkoop en MVI. Ten slotte worden ieder jaar met succes de 'circular inkoopacademy' en de 'ISV academy' georganiseerd vanuit PIANOo (in opdracht van respectievelijk IenW en BZ/SZW). De inzet is om deze voorlopig door te zetten.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Actielijn 5 – Communicatie

Er zijn veel bestaande communicatiekanalen, bijeenkomsten en netwerken. In het kader van de nieuwe bestuurlijke afspraken zal een communicatiestrategie worden opgesteld voor MVI, waarbij ook nadrukkelijk aandacht zal zijn voor de verbreding van de focus naar opdrachtgevers. Daarnaast verloopt binnen het programma veel communicatie via het eerder genoemde expertisecentrum, via netwerken zoals de buyer groups, etc.

MVI op congressen

De afgelopen jaren is steeds een landelijk MVI congres georganiseerd. Deze trekt jaarlijks zo'n 300 bezoekers. Het gaat hierbij om netwerken, kennisdeling over nieuwe ontwikkelingen en stimulering door onder andere de uitreiking van de KoopWijsPrijs. Vaak wordt een parallel deel georganiseerd voor bestuurders. Het congres wordt in de evaluatie hoog gewaardeerd en wordt gezien als goede steun vanuit het Rijk.
Desondanks is de inzet om niet door te gaan met een eigen congres, maar om juist breed in te zetten op het aansluiten bij (de vele) andere congressen op aanpalende onderwerpen, zoals het PIANOo-congres voor inkopers en allerlei thematische congressen. Door buiten de eigen 'bubbel' te stappen, kan naar verwachting een breder publiek worden bereikt, waaronder ook opdrachtgevers, juristen, contractmanagers en bestuurders.

Inzet op regionale bijeenkomsten

In de evaluatie door CE Delft is gevraagd om meer regionale bijeenkomsten te organiseren waar het beleid wordt vertaald naar de inkooppraktijk. Meer regionale inzet past bij de verdere uitrol van MVI en bij de nieuwe bestuurlijke afspraken, waarin het Rijk actief aanjaagt en terugkoppelt op basis van de rapportages. Het geeft bovendien de mogelijkheid om meer aandacht te besteden aan complexere MVI-thema's als ISV of circulair inkopen.

De inzet is niet om (weer) een eigen netwerk te vormen, maar om in te zetten op de inbreng van MVI in bestaande regionale netwerken, zoals het netwerk dat wordt gevormd in het vervolg op Beter Aanbesteden en netwerken rondom specifieke thema's zoals de regionale energiestrategieën, de regionale structuren die zijn opgetuigd rondom verduurzaming van maatschappelijk vastgoed, etc.

Actielijn 6 – Monitoring

Monitoring en rapportage zijn cruciaal om bestuurders en opdrachtgevers te laten zien waar en hoe MVI effectief is, zodat zij hierop actief kunnen sturen met concrete doelstellingen. Bovendien zijn jaarlijkse monitoring en rapportage nodig in het kader van de bestuurlijke afspraken, zowel aan de eigen politieke lijn (bijvoorbeeld als onderdeel van het niet-financiële deel van het jaarverslag) als aan het Rijk. Door deze transparantie blijft de noodzakelijke politieke druk bestaan om MVI te borgen in de organisatie en toe te passen bij inkoop. De vorm en invulling van de rapportage zullen bij het maken van de bestuurlijke afspraken nader worden uitgewerkt.
Het Rijk gaat alle rapportages jaarlijks overzichtelijk samenvatten in een rapportage en brief aan de Kamer. Hierin wordt voortgang van alle ondertekenaars op het gebied van MVI, geaggregeerd op nationaal niveau, gerapporteerd en inzicht gegeven in het effect van het MVI beleid. Dit bevordert de naleving van de gemaakte afspraken, wat relevant is in het kader van 'comply or explain'.

Regie op monitoring

De monitoring en rapportage op basis van de nieuwe bestuurlijke afspraken vraagt om heldere afspraken over key performance indicators (kpi's) gelinkt aan de ambities, zoals het IOB adviseert. Organisaties kunnen deze opnemen in hun eigen verantwoording en standaard

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

uitvragen bij inkoop en in contracten. Dit vraagt om regie vanuit het Rijk om te komen tot een geharmoniseerde aanpak. Daarnaast is belangrijk om de rapportages goed te bundelen en te ontsluiten, zodat het Rijk dit kan gebruiken als sturingsinformatie voor het MVI-beleid.

Kpi's zullen niet alleen moeten gaan over inkoopaantallen, maar ook over effect. In de evaluatie wordt gevraagd om tools die het effect van MVI zichtbaar maken. Effectmonitoring is echter kennisintensief en niet eenvoudig te realiseren. Veel kennis zit op landelijk niveau bij RIVM en PBL. Op veel plaatsen wordt nu ook gezocht naar een goede lokale aanpak. De inzet is om vanuit het Rijk een regisserende rol pakken om samen met lokale partijen samen te komen tot een goede aanpak. Hiermee ontstaat ook meer eenduidigheid richting de markt.

Ten slotte wordt ook Europees nagedacht over (effect)monitoring. Het is belangrijk om hierbij nauw betrokken te zijn als koploper, zowel om kennis op te halen als om de krachten te bundelen met betrekking tot effectmeting.

MVI Zelfevaluatietool

Het is de bedoeling dat organisaties jaarlijks rapporteren op basis van de nieuwe bestuurlijke afspraken. Onder het Manifest MVI is hiertoe de MVI Zelfevaluatie tool ontwikkeld als monitoringsinstrument. Hiermee is ook invulling gegeven aan een Kamermotie om te komen tot een benchmark[33]. De tool geeft basaal inzicht in de eigen inzet in de inkoop en –contractfase, en leidt bovendien tot een nuttig landelijk totaalbeeld. Toepassing van de MVI-ZET is verplicht voor Manifest-partijen, hoewel daar niet streng op wordt gestuurd. Ook is hij momenteel verplicht gesteld voor alle rijkspartijen voor de verantwoording van BZK aan de Kamer over de Rijksinkoop in het kader van de Inkoopstrategie Rijksoverheid 'Inkopen met Impact'. De tool is pas in 2018 uitgerold en is nog niet breed ingeburgerd, ook omdat opdrachtgevers en bestuurders nog niet om de uitkomsten vragen. De tool brengt niet de effecten in beeld in termen van CO_2 of arbeidsplaatsen. Dat zou een veel complexere en duurdere tool vragen, als het al mogelijk is. De inzet is om de tool ook te koppelen aan de nieuwe bestuurlijke afspraken, mits de andere overheden de tool breder willen gaan gebruiken.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Effectmonitoring RIVM
De effectmonitor brengt op landelijke schaal in beeld wat het effect is van MVI door overheden op milieu, klimaat, circulariteit en de sociale thema's, voor zover data beschikbaar is. De monitor volgt zestien relevante productgroepen vanaf 2015/2016. Inmiddels kunnen de metingen ook voortgang/trends laten zien. Dit geeft input voor beleidskeuzes op landelijk niveau, bijvoorbeeld voor sectoren waar veel impact te behalen valt. Het bouwt bovendien een kennisbasis op voor het in beeld brengen van effecten op lokaal niveau, waaraan grote behoefte is. Bijvoorbeeld door helder te maken welke basisinformatie bij inkoop nodig is vanuit bedrijven om effecten in beeld te kunnen brengen. Met deze monitor loopt Nederland internationaal voorop. De monitor levert onder meer ook input aan de CE Monitor door het PBL.

Actielijn 7 – Governance

Onder het vorige Plan van Aanpak lag de sturing van het nationale MVI-beleid bij de beleidsdirecteuren van de betrokken departementen. Daarbij was er maandelijks afstemming in de interdepartementale werkgroep MVI. Ten slotte werd een paar keer per jaar op werkvloerniveau afgestemd met de bestuurlijke koepels en een aantal relevante maatschappelijke organisaties. Deze beperkte governance verhoudt zich niet meer goed tot de volgende fase van het MVI-beleid, waarin een snelle opschaling centraal staat.

Nieuwe richtinggevende bestuurlijke afspraken vragen om een sterkere betrokkenheid van de andere overheden bij het MVI-beleid, zowel op bestuurlijk als op werkvloerniveau. Nauwere samenwerking met de bestuurlijke koepels en de andere overheden versterkt de mogelijkheden om het MVI-beleid te borgen bij bestuurders en in de organisaties. Deze gezamenlijke governance wordt nader uitgewerkt in overleg met de bestuurlijke koepels. Hiertoe is vanuit het Interbestuurlijk Programma (IBP) een onderzoek uitgezet. Daarbij wordt gekeken naar de governance op drie niveaus: op bestuurlijk/politiek niveau, op opdrachtgeversniveau binnen betrokken departementen en andere overheden en op uitvoeringsniveau. Daarnaast wordt gekeken naar de samenhang met andere programma's, zoals het vervolg op Beter Aanbesteden en naar het van buiten naar binnen brengen van signalen. Denk hierbij aan maatschappelijke organisaties, uitvoerende organisaties en de wetenschap.

De inbreng vanuit uitvoerende organisaties en de wetenschap is nieuw. Om zo effectief mogelijk beleid te voeren, moeten we het MVI-beleid de komende jaren actief kunnen blijven bijsturen op basis van voortschrijdende praktijkkennis en wetenschappelijke inzichten. Er wordt veel kennis en ervaring opgebouwd bij uitvoeringsorganisaties als Rijkswaterstaat, het Rijksvastgoedbedrijf en in het categoriemanagement, maar ook bij andere overheden. In de wetenschap zijn verschillende hoogleraren actief op gebied van inkoop. Met deze partijen zal een structurele terugkoppeling naar beleid worden georganiseerd om vanuit de laatste stand der kennis kritisch te adviseren.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Integrale aanpak van MVI – Praktijkvoorbeeld 4:

Emergis creëert meervoudige waarde door materialen uit een donorgebouw in te zetten voor nieuwbouw

Maatschappelijke impact was de kern van het project voor de nieuwbouw van de kinder- en jeugdkliniek van Emergis in Kloetinge, Zeeland. Toen Emergis besloot losstaande gebouwen bij elkaar te voegen, wilden de betrokken partijen de renovatie en nieuwbouw zo circulair mogelijk aanpakken. Tegelijkertijd lagen er plannen om het voormalig districtskantoor van Rijkswaterstaat in Terneuzen te slopen. Dit was een jong, duurzaam gebouw uit 2000 dat plaats moest maken voor de Nieuwe Sluis. Gelukkig werd er op tijd gesignaleerd dat het zonde was om een relatief nieuw en duurzaam gebouwd kantoor te slopen. De twee projecten kwamen bij elkaar en Emergis besloot in te zetten op hergebruik. Het voormalig RWS-kantoor werd een donorgebouw voor Emergis. 80% van de materialen uit het donorgebouw zijn hergebruikt, zoals buitenkozijnen, binnendeuren, gevelbekleding en houten balken.

Eén van de vele uitdagingen in het project was een ander tijdspad in het ontmantelen van het donorgebouw en het bouwen van het nieuwe Emergis gebouw. De materialen moesten ergens worden

© Rien Zandee Fotografie

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

opgeslagen. Dat werd een loods naast Werkleerbedrijf De Ambachten in Middelburg, één van de werkleerbedrijven onder Emergis. Hier kwamen weer twee zaken bij elkaar: de werknemers in dit werkleerbedrijf, die vanwege psychiatrische klachten bij het bedrijf rehabiliteren om terug de arbeidsmarkt op te gaan, waren gericht op houtbewerking. Terwijl houten palen, kozijnen en deuren opgeslagen lagen, konden de werknemers van het bedrijf de materialen repareren en klaar maken voor een nieuw leven in de zorginstelling. Dit bracht de twee belangrijkste factoren van positieve impact bij elkaar: het zo circulair mogelijk bouwen van de nieuwe kinder- en jeugdkliniek met hergebruikte materialen én tegelijkertijd jongeren met een gelijk profiel als patiënten van de kliniek zelf, verder de arbeidsmarkt op helpen.

De renovatie en nieuwbouw van de kinder- en jeugdkliniek van Emergis bracht het project terug bij de basis: het welzijn van mensen. De betrokkenheid van het werkleerbedrijf voegde een sterke sociale component toe aan dit project. Daarnaast gaf het project een impuls aan lokale ontwerp-, bouw en installatiebedrijven in Zeeland: er moest niet alleen gebouwd worden, maar ook een gebouw ontmanteld worden.

Het succes van het project was een snelle en gelijkwaardige samenwerkingsovereenkomst tussen de Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat Zee en Delta, het project Nieuwe Sluis Terneuzen (NST) en Emergis. Het project verliep organisch door middel van experimenten, omdat er veel last-minute ontwikkelingen waren, waarvan de samenkomst van de twee gebouwen het meest duidelijke voorbeeld is. Het heeft er voor de uitvoerende partijen toe geleid, dat zij ook beter en bewuster naar de duurzaamheid van hun eigen processen, materialen en bedrijfsvoering zijn gaan kijken.

“Je gaat veel bewuster om met het ontwerp van een gebouw dan bij een regulier ontwerp. Je ontwerp hangt namelijk af van de materialen die beschikbaar zijn.”

Taco Tuinhof, Architect bij Rothuizen

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Bijlage 1. Aanvullende activiteiten per MVI-thema

Deze bijlage geeft een kort overzicht van de extra inkoopgerelateerde activiteiten die de zes departementen uitvoeren, gericht op hun eigen beleidsthema's. Deze activiteiten zijn aanvullend op de gezamenlijke MVI-aanpak in dit plan.

Diversiteit en inclusie

Een inclusieve werkgever is een organisatie die zo goed mogelijk gebruik maakt van de diverse talenten en vermogens op de arbeidsmarkt. In een inclusieve werkomgeving komen alle (toekomstige) werknemers tot hun recht, ongeacht hun arbeidsvermogen, leeftijd, levensfase, functieverblijfsduur, geslacht, seksuele voorkeur, culturele achtergrond of herkomst. Verschillen worden gewaardeerd en zelfs actief gezocht om voor het werk te benutten. Het eindresultaat van een arbeidsmarkt die diversiteit en inclusie omarmt, is dat iedereen wordt aangenomen op basis van kennis en kunde én zich op gelijke basis kan ontwikkelen in een organisatie.

Het onderwerp strekt verder dan alleen het personeelsbeleid van een organisatie. Het gaat om het algehele functioneren van de organisatie, zoals communicatie, marketing, managementstijlen en organisatiefilosofie. Hoe spreekt de organisatie bijvoorbeeld haar contacten aan? Hoe positioneert het bedrijf zich in maatschappelijke debatten rondom diversiteit en inclusie?

Het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap streeft deze verandering bij opdrachtnemers ten aanzien van diversiteit en inclusie nu al na met de eigen inkoop. In gunningscriteria bij aanbestedingen wordt gevraagd naar de inzet, het beleid en de resultaten van opdrachtnemers op het thema diversiteit en inclusie. Daarbij wordt het Charter Diversiteit van Diversiteit in Bedrijf als voorbeeldinvulling voor het beleid op dit thema gehanteerd. Als een opdrachtnemer nog geen beleid voert op dit onderwerp, dan wordt het gevraagd dit op korte termijn wel te gaan doen en hierover te rapporteren. Binnen de samenwerking van het Nationaal plan MVI 2021-2025 wordt gekeken of en hoe deze werkwijze kan worden uitgebreid naar het hele Rijk, medeoverheden en uitvoerende instanties. Ook zal worden gezocht naar een hanteerbaar en beter controleerbaar instrument om het beleid en de inzet van opdrachtnemers op diversiteit en inclusie aan te tonen.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten

Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Social return

Sociaal inkopen is een belangrijk instrument voor overheden om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, perspectief te bieden op werk. Dit vraagt om maatwerk om rekening te houden met de omstandigheden op de arbeidsmarkt. Overheden hebben daarbij behoefte aan expertondersteuning, het delen van ervaringen, monitoring en tools, zoals een afwegingskader.

Andersom is juist behoefte aan harmonisatie van het social return beleid tussen bijvoorbeeld regiogemeenten, waterschappen, provincies, woningbouwverenigingen en ziekenhuizen. Dit kan leiden tot gewenste schaalvergroting en uniformiteit in de toepassing richting de markt. Het is belangrijk om het sociale aspect integraal mee te nemen bij MVI, zodat duurzaam en sociaal elkaar zoveel mogelijk kunnen versterken. Er is in toenemende mate aandacht voor deze integrale benadering.

In toenemende mate speelt ook de inkoop bij maatschappelijke ondernemingen of impact ondernemingen. Overheden kunnen bijvoorbeeld werkgelegenheid en participatie van kwetsbare groepen bevorderen, omdat maatschappelijke ondernemingen veel begeleid werk bieden aan deze doelgroep. Zo zijn sinds de afschaffing van sociale werkplaatsen (SW), veel van deze SW-bedrijven omgevormd naar maatschappelijke ondernemingen. Ook op het gebied van duurzaamheid wordt veel gedaan door deze ondernemingen. Dit vraagt om voldoende kennis bij inkopers en opdrachtgevers om hiervan gebruik te maken. Het Ministerie van BZK en het stedennetwerk G40 werken samen aan de City Deal Impact Ondernemen om deze ondernemingen op allerlei manieren te versterken en zo bij te dragen aan de sustainable development goals.

In januari 2018 is de Rijksoverheid gestart met het project Maatwerk voor Mensen om meer sociale winst te behalen met inkopen en aanbesteden. Door maatwerk te creëren op het gebied van social

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

return en anders naar de mogelijkheden te kijken, worden meer mensen met een (grotere) afstand tot de arbeidsmarkt aan werk en werkervaring geholpen. Binnen het Rijk werken Inkoop, Beleid en HR daartoe samen met leveranciers. In proeftuinen wordt hiervoor ruimte geboden en geëxperimenteerd, bijvoorbeeld door werkervaringsplekken te creëren voor mensen uit de Banenafspraak of juist met kandidaten die niet onder het doelgroepregister vallen. Op deze manier probeert de Rijksoverheid bij te dragen aan een diverse en inclusieve samenleving. Op www.maatwerkvoormensen.nl staan verschillende voorbeelden van proeftuinen.

Circulair en klimaatvriendelijk inkopen

Circulair inkopen is een belangrijk instrument om de circulaire economie aan te jagen. Hiermee draagt het bij aan het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023[34]. Door circulaire producten te kopen (die hergebruikte materialen bevatten, reparabel zijn, etc.) en daarbij oog te hebben voor de gebruiksfase (langere levensduur, reparatie) en de einde-levensfase (hergebruik, recycling) kunnen veel primaire grondstoffen en CO_2-uitstoot worden bespaard. Veel circulaire producten staan nog in de kinderschoenen of zijn in opbouw. Door toenemende vraag vanuit overheden en bedrijven kan dit aanbod snel verder groeien.

Sommige producten zijn niet circulair, maar wel goed voor het klimaat, zoals duurzame energie, elektrisch vervoer of het vervangen van dierlijk eiwit door plantaardige eiwitten in de catering. De inzet hierop wordt klimaatvriendelijk inkopen genoemd.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat stimuleert de toepassing van circulair en klimaatvriendelijk inkopen door inkopende organisaties. Hiertoe is onder meer een jaarlijks bedrag beschikbaar gesteld vanuit de Klimaatenveloppe. Met dit budget worden onder meer de buyer groups voor het merendeel gefinancierd en worden ook *supplier groups* opgezet in vervolg op de tweede Green Deal Circulair Inkopen.

Met het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen wordt het gebruik van het instrument interne CO_2-beprijzing verder uitgerold bij overheden. Hierbij gaat het om verdere bewustwording (met name via certificering van overheden op de CO_2-prestatieladder) en om het concreet oppakken van dit instrument in geschikte productgroepen.

Specifiek voor ICT wordt gewerkt aan een internationale samenwerking tussen inkopers om daarmee de inkoopkracht richting de markt aanzienlijk te vergroten. Deze gezamenlijke inkoopkracht kan vervolgens worden ingezet om, in dialoog met (mondiale) ICT-producenten, te komen tot meer circulaire, duurzame en sociale laptops, smartphones en datacenters. Hierbij is net als bij de buyer groups veel ruimte voor het uitwisselen van leerervaringen en best practices.

Naast landelijke aandacht voor circulair inkopen, trekt het ministerie van IenW, inclusief haar uitvoeringsorganisatie Rijkswaterstaat, al langer op richting Europa en daarbuiten om deze manier van inkopen onder de aandacht te brengen. Nederland geldt internationaal als koploper. Mede door deze inzet is het onderwerp breed op de agenda gekomen en zijn inmiddels Green Deals Circulair Inkopen gestart in Vlaanderen, Wallonië, Finland, de regio Parijs en in Portugal.

Internationaal speelt ook de verbinding met de Green Deal en het Circular Economy Action Plan van de Europese Commissie een belangrijke rol. Hieruit kunnen ook nieuwe impulsen ontstaan gericht op circulair inkopen, zoals verplichte criteria of doelen voor specifieke productgroepen. In dit kader zal nader worden bekeken wat de mogelijkheden zijn van verdere normering of regelgeving.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Milieuvriendelijk inkopen en biodiversiteit

Naast klimaat spelen diverse andere milieuthema's zoals luchtkwaliteit en biodiversiteit een rol in het MVI-beleid. Deze worden met name geborgd in de MVI-criteria. Ook worden veel belangrijke milieueffecten integraal meegenomen in de Milieukostenindicator (MKI) in de grond-, weg- en waterbouw en in de MilieuPrestatie Gebouwen (MPG).

Het ministerie van LNV onderzoekt op welke manier het kan aansluiten bij de interdepartementale samenwerking gericht op MVI met het thema biodiversiteit. Het doel is om overheden beter in staat te stellen bij hun inkoop- en aanbestedingsbeleid de biodiversiteit te versterken en de Nederlandse ecologische voetafdruk te verkleinen. Het kabinetsdoel om de voetafdruk substantieel te verkleinen heeft in 2020 geleid tot het instellen van het interdepartementaal programma versterken biodiversiteit, dat de kabinetsinspanningen om de biodiversiteit te versterken coördineert en aanjaagt. Zoals aan de Kamer gemeld[35] ziet het kabinet hierbij een belangrijke voorbeeldrol weggelegd voor de Rijksoverheid. Daarom wordt onderzocht op welke manier de overheid in haar eigen handelen zelf (nog meer) kan bijdragen aan het versterken van de biodiversiteit in Nederland en in de wereld.

Internationale sociale voorwaarden (ISV)/ ketenverantwoordelijkheid

Veel van wat de overheid inkoopt heeft zijn oorsprong in ontwikkelingslanden. Landen waar zaken als respect voor mensenrechten, goede arbeidsomstandigheden en een milieuvriendelijk productieproces niet vanzelfsprekend zijn. Door het toepassen van internationale sociale voorwaarden (ISV) kan een inkopende organisatie hier direct invloed op uitoefenen. De internationale sociale voorwaarden dragen bij aan het waarborgen van arbeidsnormen, beschermen van

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

mensenrechten en het voorkomen van milieuvervuiling in internationale ketens. De afgelopen periode zijn de ISV meer in lijn gebracht met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Dat betekent dat het uitgangspunt nu het toepassen van gepaste zorgvuldigheid is (*due diligence*) en dat naast sociale aspecten ook moet worden gekeken naar negatieve gevolgen voor het milieu. Op deze manier sluiten de ISV beter aan bij het beleid voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Het toepassen van de internationale sociale voorwaarden zorgt voor bewustwording en stimuleert leveranciers om omstandigheden in hun keten te voorkomen en/of aan te pakken. Sinds 2017 zijn de internationale sociale voorwaarden verplicht voor Europese aanbestedingen door het Rijk in risicovolle ketens. Ook lopen er pilots om te onderzoeken of en hoe ISV kan worden meegenomen in de gunning, bijvoorbeeld binnen de inkooppakketten ICT en natuursteen.

Om de impact te vergroten dient de inzet op het toepassen van de ISV in aanbestedingen geïntensiveerd te worden, zowel op centraal als decentraal niveau. Bijvoorbeeld door de ISV integraal mee te nemen bij circulaire en klimaatneutrale aanbestedingen en door vroegtijdig in plannen voldoende aandacht te besteden aan sociale en milieuomstandigheden in internationale waardeketens. Bovendien moet zorg worden gedragen voor het beschikbaar stellen van voldoende capaciteit om inkopers en opdrachtgevers te ondersteunen bij het toepassen van de ISV. Daar waar relevant zal lering worden getrokken uit (internationale) sectorinitiatieven, zoals de IMVO-convenanten en in het bijzonder de pilot ISV Natuursteen en andere ervaringen uit het IMVO-beleid.

Innovatiegericht inkopen

De overheid kan haar eigen inkoopkracht inzetten voor de ontwikkeling en toepassing van innovaties die nodig zijn voor het oplossen van

maatschappelijke uitdagingen. De meest bekende vormen van innovatiegericht inkopen zijn SBIR (Small Business Innovation Research) en het Innovatie Partnerschap. Bij SBIR daagt de overheid ondernemers uit om met innovatieve producten en diensten te komen om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. De overheid is daarbij zelf ook een potentiële afnemer (*'launching customer'*) van de ontwikkelde producten. Met het innovatiepartnerschap kan een aanbestedende dienst samen met een of meerdere ondernemingen een innovatief product ontwikkelen en na een succesvolle ontwikkelfase direct overgaan tot de aankoop daarvan in één procedure.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Deze kabinetsperiode heeft het Ministerie van EZK 10 miljoen euro beschikbaar gesteld om het gebruik van innovatiegericht inkopen door overheden te stimuleren (o.a. door middel van de SBIR-methode). Hiermee zijn onder meer innovatietrajecten gestart, die betrekking hebben op de doorontwikkeling van circulaire viaducten, geluidsreductie op provinciale wegen, het CO_2-neutraal maken van provinciale vaarwegen, de beveiliging van perronranden en infectiewerende kleding voor de gezondheidszorg. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan voorlichting en kennisdeling via PIANOo en RVO. PIANOo adviseert overheden in den brede over de mogelijkheden voor innovatiegericht inkopen via het programma Innovatiegericht inkopen. RVO adviseert overheden over de mogelijkheden van het SBIR-instrument via de SBIR basisopdracht en monitort daarnaast het gebruik van instrument. Tot slot brengen RVO en PIANOo, met EZK, het belang van innovatiegericht inkopen interdepartementaal onder de aandacht, bijvoorbeeld via bilaterale contacten en de Rijks Innovatie Community.

Aanbestedingswet

De Aanbestedingswet 2012 biedt op verschillende manieren ruimte voor MVI. Zo dient een aanbestedende dienst zo veel mogelijk maatschappelijke waarde voor de publieke middelen te bereiken middels aanbestedingen (art. 1.4 lid 2 Aw). De aanbestedende dienst kan bijzondere voorwaarden en gunningscriteria voorschrijven die verband houden met sociale, milieu- en innovatieve kenmerken (art. 2.80 en 2.115 Aw). Het is bovendien sinds 2016 mogelijk om te gunnen op basis van levenscycluskosten (art. 2.114 Aw). Hiermee biedt de wet een kader voor MVI.

Inkopen met impact

'Inkopen met Impact' is de nieuwe inkoopstrategie van het Rijk. Duurzaam, sociaal en innovatief inkopen is daarin het nieuwe normaal. Het Rijk ziet de noodzaak en de kans om meer impact te realiseren en wil daarbij een voorbeeldrol vervullen. De 10-12 miljard euro die de rijksoverheid jaarlijks uitgeeft aan de inkoop van werken, goederen en diensten, wil het kabinet inzetten als hefboom voor het realiseren van maatschappelijke doelen. Belangrijke doelen van deze strategie zijn een beter klimaat, het stimuleren van de ontwikkeling naar een circulaire economie, het werken aan meer baankansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het verbeteren van de sociale omstandigheden in internationale productieketens.

Deze voorbeeldrol van het Rijk is ook vastgelegd in het Klimaatakkoord, onder andere via het doel van klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030. Om de voortgang hiervan te monitoren en concrete acties uit te voeren, wordt bijvoorbeeld ingezet op implementatie van de CO_2-prestatieladder. Een aantal departementen is al gecertificeerd op de ladder. Het ministerie van BZK zal een traject starten om ook de andere departementen hierin mee te nemen.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

Noten

1. www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/10/28/inkopen-met-impact
2. Vertrouwen in de toekomst, Regeerakkoord 2017 – 2021
3. Het inkoopvolume van de Nederlandse overheid, Significant, 2016
4. Motie lid Özütok (Kamerstukken II, 2019-20, 35 300 VII, nr. 15)
5. Afronding actieagenda Beter Aanbesteden en vervolg (Kamerstukken II, 2018-19, 34 252, nr. 14)
6. www.sdgnederland.nl/sdgs-2/doel-12-duurzame-consumptie-en-productie
7. Progress report on the 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production Patterns, 23 april 2020
8. https://diversiteitinbedrijf.nl/charter-diversiteit-wat-is-het
9. Evaluatie Plan van Aanpak MVI 2015-2020, CE Delft, 2020
10. Met de kanttekening dat in de stakeholderanalyse door Schuttelaar & Partners (2020) de bijdrage aan de ISV-doelstellingen door de eigen inkoop alsnog zeer laag wordt ingeschat door de respondenten (3,7 uit 10) en dat is veel lager dan bij de andere MVI-thema's.
11. Chances and Challenges for Sustainable Public Procurement -The Supplier's Experience, master thesis Else Edwards, 2020 uitgevoerd onder begeleiding van het ministerie van IenW en MVO Nederland
12. Tweejaarlijkse Evaluatie Uitvoering EU-Milieubeleid 2019 (http://ec.europa.eu/environment/eir/country-reports/index2_en.htm)
13. Zoals onlangs 'Duurzaamheid blijft ondergeschoven kind bij aanbestedingen in de bouw', FD, 7 oktober 2019.
14. Dit blijkt uit alle rapportages en onderzoeken die zijn gedaan, waaronder de evaluatie van het Plan van Aanpak MVI 2015-2020, de evaluatie van Beter Aanbesteden en rapportage over de effectmonitoring door RIVM.
15. Stakeholderanalyse Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, Schuttelaar & Partners, 2020
16. Ook het RIVM meldt in de effectmonitoring dat eisen en gunningscriteria niet altijd in de contracten terecht komen. Daarnaast wordt vaak niet bijgehouden hoeveel wordt ingekocht op basis van het contract.
17. https://mvizet.nl
18. 'Dutch connections: A review of sustainable procurement by the Dutch government, with a focus on procurement with potential impact in other countries through the supply chain', EcoValue, 2019
19. Bijvoorbeeld van één van de belangrijkste lessen uit de evaluatie van de actieplannen op basis van het Manifest: 'Het actieplan MVI is niet van inkoop.' Juist budgethouders en bestuurders hebben een bepalende rol.

Aanleiding
Doel van MVI
Stand van zaken
Visie op het vervolg
Concrete uitwerking
Bijlage
Noten
Praktijkvoorbeeld 1
Praktijkvoorbeeld 2
Praktijkvoorbeeld 3
Praktijkvoorbeeld 4

20. MVO schrijft bijvoorbeeld in haar brief van 16 september 2019 aan de Stas IenW: 'Inbedding in de organisatie is het allerbelangrijkst'.
21. ABDTOPConsult, 2018. www.pianoo.nl/nl/document/16763/rapport-transitie-te-koop-beleid-opdrachtgever-en-inkoper-samen-aan-de-slag
22. De publicatie 'Circulair Inkopen in 8 stappen – Handreiking voor de Burgerlijke- en Utiliteitsbouw' bevat een stappenplan dat aanknopingspunten biedt voor de invulling van opdrachtgeverschap. Zie: https://circulairebouweconomie.nl/wp-content/uploads/2020/10/Handreiking-Circulair-Inkopen-8-stappen-BenU.pdf
23. www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/ontwikkelingen/buyer-groups/onderwerpen
24. Rebel 2020, Comply or Explain, Verkenning van principe "Comply or Explain" en toepasselijkheid bij Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen.
25. www.pianoo.nl/nl/document/14143/handreiking-manifest-mvi-2016-2020
26. Hoofdstuk D10 punt r. "De Rijksoverheid neemt het initiatief om met andere overheden voor de acht meest impactvolle inkoopcategorieën/productgroepen (waaronder in ieder geval GWW, energie en transport) CO_2-reductiedoelstellingen (1 megaton CO_2 emissiereductie per jaar vanaf 2021) vast te leggen.
27. www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-met-arbeidsbeperking/meer-banen-mensen-arbeidsbeperking
28. www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/ontwikkelingen/buyer-groups
29. Dit is onder meer een bewezen aanpak in de Green Deal Circulair Inkopen, die door RWS is opgezet en die diverse (internationale) prijzen heeft gekregen en navolging in verschillende landen en regio's.
30. Stakeholderanalyse Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, Schuttelaar & Partners, 2020
31. www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/12/20/bekostiging-en-financiering-van-transitiegericht-inkopen
32. www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/productgroepen-mvi-criteria/onderhoud
33. www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2015Z11452&did=2015D23263
34. www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/25/uitvoeringsprogramma-2020-2023
35. Brief programma Versterken Biodiversiteit (Kamerstukken II, 2020-21, 26 407, nr. 136)

Dit is een gezamenlijke publicatie van de ministeries van IenW, BZK, SZW, EZK, BZ en OCW, onder coördinatie van IenW.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag

www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen
www.minienw.nl

Januari 2021